

Jan Zawadka

Charakterystyka aktywności turystycznej seniorów w Polsce

Ekonomiczne Problemy Turystyki nr 2 (34), 119-129

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

CHARAKTERYSTYKA AKTYWNOŚCI TURYSTYCZNEJ SENIORÓW W POLSCE

JAN ZAWADKA

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
e-mail: jan_zawadka@sggw.pl

SŁOWA KLUCZOWE

turystyka, seniorzy, osoby starsze, oczekiwania, preferencje

STRESZCZENIE

Osoby starsze stanowiąc będą coraz ważniejszy segment rynku turystycznego. W celu efektywnego wykorzystania tego potencjału i stworzenia atrakcyjnej oferty dla seniorów niezbędnym jest jednak wcześniejsze rozpoznanie ich oczekiwań, preferencji i zachowań turystycznych. W niniejszym artykule autor zaprezentował poziom uczestnictwa osób starszych w turystyce, powody i bariery w podejmowaniu wyjazdów, ich rodzaj i częstotliwość, źródła informacji oraz przesłanki wyboru konkretnej oferty, sposób organizacji wyjazdu, preferowane towarzystwo, środek transportu, okres, kierunek, rodzaj wyżywienia i zakwaterowania, a także rodzaj aktywności i sposób spędzania czasu podczas wyjazdu. Próbę badawczą stanowiło 328 osób w wieku 60 i więcej lat.

Wprowadzenie

Cechą charakterystyczną społeczeństw krajów wysokorozwiniętych jest ich starzenie się. W chwili obecnej w wielu krajach Europy odsetek osób w wieku 60 i więcej lat przekracza 25%¹.

¹ Są to m.in. Bułgaria, Chorwacja, Estonia, Niemcy, Finlandia, Francja, Grecja, Litwa, Łotwa, Portugalia, Szwecja, Słowenia, Włochy.

W roku 2050 odsetek ten w niektórych przypadkach przekroczy 40% populacji². Udział osób w wieku 60+ w społeczeństwie Polski, wynoszący dziś 22,7%, w roku 2050 równy będzie 39,3%. Osób takich w naszym kraju będzie więc ponad 13 mln (*World Population Prospects...*, 2015, s. 21, 27–31). Znacząco zmniejszy się zatem liczba osób młodych, a szczególnie osób w wieku średnim.

Starzenie się społeczeństwa to problem, który szczególnie dotyczy państw europejskich (Szymańczak, 2012, s. 10). Ekonomisci i demografowie przewidują, że w XXI wieku Europa zmarginalizuje się, stanie się wymierającym kontynentem, gdzie miejsce dotychczasowej ludności zajmą emigranci. Przewiduje się, że populacja mieszkańców Europy, którzy stanowią ok. 10% ludności świata, za 50 lat zmniejszy się do 5%. Starzenie się Europy wynika z trzech zasadniczych tendencji:

- ciągłego wzrostu długości życia, co jest wynikiem poprawy zdrowia i jakości życia Europejczyków,
- systematycznego wzrostu liczebności pokolenia w wieku powyżej 60 lat,
- utrzymującego się niskiego przyrostu naturalnego (współczynnik dzietności³ w większości państw europejskich jest niższy od współczynnika prostej zastępowalności pokoleń).

W tym miejscu warto zastanowić się, od kiedy o człowieku można mówić, że jest osobą starszą, seniorem. Słowo „senior” pochodzi od łacińskiego „senex”, oznaczającego starca. Przy ustalaniu granicy pomiędzy dojrzałością a starością (Walker, 2004, s. 9) można brać pod uwagę kilka wyznaczników. Mogą być to aspekty ekonomiczne (związane z zakończeniem pracy zawodowej i przejściem na emeryturę) oraz kulturowe (dotyczące pewnych obyczajów i tradycji). O starości człowieka może świadczyć posiadanie wnuczka czy wnuczki (aspekt społeczny), a także utrata sprawności fizycznej i pogarszający się stan zdrowia (aspekt zdrowotny). Powyższe czynniki spowodowały, iż w literaturze marketingowej przyjęto, że osoba starsza to osoba w wieku 60 i więcej lat. Podział ten może niektórym wydawać się dyskusyjny, ponieważ stan zdrowia czy postawa życiowa wielu osób zdaje się przełamywać te ustalenia, co nie zmienia jednak faktu, że zarówno polski rząd (*Założenia Długofalowej...*, 2014), jak i Światowa Organizacja Zdrowia (www.who.int) uznają 60. rok życia jako początek jesieni życia.

Jak zauważa J. Śniadek (2007, s. 22), z uwagi na potencjał nabywczy rynku seniorów, jak i czas wolny, którym dysponują, należy stwierdzić, że rosnąca liczba osób starszych może być potężnym źródłem koniunktury dla szeroko pojętego przemysłu turystycznego. Nie bez znaczenia pozostaje tutaj również coraz lepszy stan zdrowia seniorów, co w znacznej mierze jest zasługą ich świadomości w zakresie potrzeby podejmowania aktywności fizycznej. Świadomość ta sprzyjać może upowszechnianiu się wśród osób starszych aktywności turystycznej, w trakcie której, poza minimum aktywności ruchowej (które niezbędne jest do przedłużenia sprawności wszystkich narządów), zapewnione może być oderwanie od codziennych trosk i monotonii życia poprzez kontakt z ludźmi, poznawanie nowych miejsc czy pobudzanie wielokierunkowych zainteresowań

² Bośnia i Hercegowina, Grecja, Hiszpania, Portugalia, Włochy.

³ Współczynnik dzietności to liczba urodzonych dzieci przypadająca na jedną kobietę w wieku rozrodczym 15–49 lat. Przyjmuje się, że współczynnik dzietności między 2,10 a 2,15 jest poziomem zapewniającym zastępowalność pokoleń.

i zamiłowań. Niestety, aktywność turystyczna wśród polskich seniorów nie jest powszechna. Jak dowodzą badania J. Łaciaka (2013), zaledwie 14% Polaków w wieku 60 i więcej lat w roku 2012 odbyło krajowe turystyczne wyjazdy długookresowe, a 13% krótkookresowe. Tylko 9% polskich seniorów odbyło w tym czasie podróże zagraniczne.

Korzyści płynących z udziału osób starszych w turystyce jest bardzo wiele. Żeby jednak zachęcić seniorów do podróżowania, niezbędne jest przygotowanie właściwej, a tym samym atrakcyjnej oferty usługowej dla tej grupy wiekowej. Koniecznym w tym celu jest wcześniejsze zdiagnozowanie ich oczekiwań w tym zakresie. W związku z powyższym autor za zasadne uznał rozpoznanie omawianego zjawiska i przeprowadzenie stosownych badań, a za cele opracowania przyjął ukazanie preferencji i zachowań turystycznych osób starszych.

Materiał i metody badań

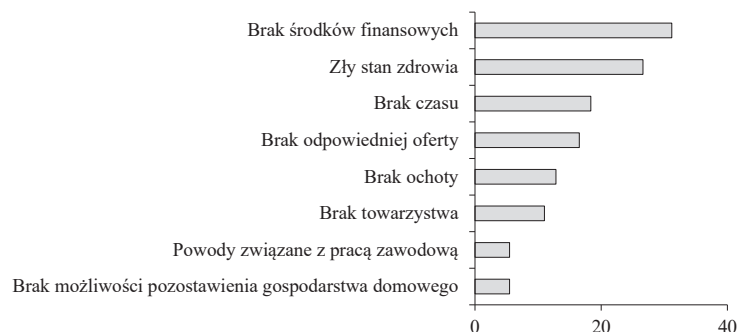
Badania przeprowadzone zostały w 2014 roku na próbie 328 osób w wieku 60 i więcej lat z wykorzystaniem techniki ankiety. Ankieterami byli studenci 2 roku studiów magisterskich kierunku Turystyka i Rekreacja w ramach zajęć z przedmiotu Turystyka dzieci, młodzieży i osób starszych, którzy pożądaną informację zdobyli od swojej rodziny, sąsiadów i znajomych.

Charakterystyka badanej grupy

Większość respondentów (58,5%) stanowiły kobiety. Prawie połowa badanych (49,1%) to osoby pomiędzy 60. a 64. rokiem życia, 32,0% to respondenci w wieku 65–69 lat, 10,4% w wieku 70–74. Seniorzy w wieku 75 i więcej lat stanowili 8,5% badanej grupy. Aktywność zawodowa respondentów była związana z ich wiekiem – 54,9% stanowili emeryci i renciści, 42,1% wciąż pracowało, a 3,0% było bezrobotnymi. 21,3% respondentów ukończyła szkołę podstawową lub gimnazjalną, 23,5% zawodową, a 36,3% średnią. Wykształceniem wyższym legitymowało się 18,9% badanych seniorów. Zdecydowaną część ankietowanych (62,9%) stanowiły osoby w związkach małżeńskich. Udział wdów i wdowców wynosił 18,3%, a kawalerów i panien oraz osób rozwiedzionych po około 6%. 71,0% badanych stanowili mieszkańcy miast. Najczęściej zamieszkiwali oni duże miasta, pow. 200 tys. mieszkańców (26,8%) oraz miasta niewielkie, do 50 tys. mieszkańców (21,0%). Respondenci zamieszkujący na wsi stanowili 29,0% badanej grupy.

Aktywność i preferencje turystyczne badanych seniorów

33,2% spośród badanych w ciągu 12 miesięcy poprzedzających moment przeprowadzenia badań nie odbyło żadnego wyjazdu w celach turystycznych. Najczęściej wskazywanym powodem był brak środków finansowych. Podobne wnioski wyciągnięto z badań prowadzonych na reprezentatywnych grupach Polaków (Łaciak, 2013, s. 22; Janczak, Patelak, 2014, s. 13), a także seniorów (Górna, 2015, s. 158; *Preferencje osób starszych...* 2011, s. 17). Szczegóły na ten temat zaprezentowano na rysunku 1.



Badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Rysunek 1. Powody nieuczestniczenia przez badanych w wyjazdach turystycznych (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Można podejrzewać, że brak ochoty czy odpowiedniego towarzystwa wynika w znacznej mierze z braku odpowiedniej oferty – wiele osób zaznaczało jednocześnie te trzy powody. Istotność dwóch najczęściej wskazywanych barier uczestnictwa w ruchu turystycznym w znacznej mierze także można zniwelować odpowiednio przygotowaną ofertą. Osoby o nieco gorszej sytuacji materialnej z pewnością przystąpiłyby na niższy standard, np. obiektu noclegowego, dzięki czemu cena całej imprezy byłaby być może akceptowalna. Zbyt pochopne może być także stwierdzenie: „nie jadę, bo nie mam zdrowia”. Profesjonalnie przygotowany wyjazd turystyczny dla grupy o określonych schorzeniach może mieć wręcz właściwości rehabilitacyjne czy terapeutyczne, a sam fakt przebywania w grupie i nawiązywania nowych kontaktów może poprawić psychiczne samopoczucie uczestników.

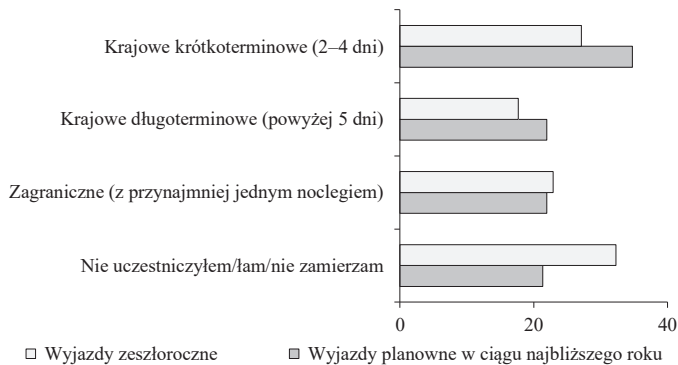
Znaczna część badanych (66,8%) w trakcie ostatnich 12 miesięcy zdecydowała się jednak na wyjazd o charakterze turystycznym. 37,4% spośród tego grona odbyło 1 podróż, 27,9% – 2 podróże, a 22,8% wyjeżdżało trzy razy. Osoby, które odbyły cztery i więcej wyjazdów stanowiły 11,9% grupy aktywnych turystycznie respondentów.

Zróznicowany był także rodzaj wyjazdów odbytych w ciągu ostatniego roku, a także tych planowanych na kolejny. Wśród badanych najczęściej podejmowane były wyjazdy w granicach własnego kraju. Szczegółowe informacje na ten temat zaprezentowano na rysunku 2.

Należy zauważyć pozytywną tendencję wśród osób, które pozostają bierne w zakresie wyjazdów turystycznych. Odsetek osób, które nie zamierzały wyjechać turystycznie w ciągu najbliższego roku był bowiem znacznie mniejszy niż odsetek osób niewyjeżdżających w roku poprzedzającym badanie. 40,2% badanych stwierdziło jednak, że na przestrzeni ostatnich lat ich aktywność turystyczna spada. 33,5% badanych podróżowało równie często jak kiedyś, a zdaniem 26,2% respondentów ich aktywność turystyczna wraz z wiekiem wzrasta.

Ponad połowa badanych (50,3%) preferowała wyjazdy w ciągu sezonu letniego. Nieco chłodniejszy okres (maj i wrzesień) wybierany był przez 14,0% badanych, dla których istotną jego zaletą mogły być nieco niższe ceny oraz mniejsza liczba osób przebywających w ośrodkach

turystycznych. Okres pozasezonowy (październik, listopad, marzec oraz kwiecień) wskazywany był przez 7,9% badanych. Najmniej badanych wyjeżdżało zimą – zaledwie 3,7%. Można tłumaczyć to troską o własne zdrowie (możliwość upadku na oblodzonej nawierzchni) lub też obawą przed przeziębieniem się (osoby starsze charakteryzują się mniejszą odpornością oraz szybciej ulegają wychłodzeniu organizmu). Innym powodem może być również znikoma liczba amatorów „białego szaleństwa” wśród seniorów. Co ciekawe, prawie 1/4 badanych stwierdziła, że okres, w jakim udadzą się na wyjazd, jest im obojętny.



Rysunek 2. Rodzaje wyjazdów podejmowanych przez badanych w ciągu ostatniego roku i planowanych na rok najbliższy

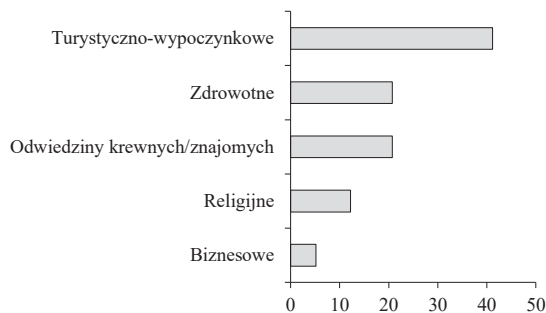
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Respondentami kierowały różne powody podejmowania wyjazdów turystycznych⁴. Najczęściej, jako najważniejszy powód, wskazywany był jednak cel turystyczno-wypoczynkowy (rys. 3).

Relatywnie częstym celem były wyjazdy w celach zdrowotnych oraz religijnych. Biorąc pod uwagę specyfikę badanej grupy, nie powinno wydawać się to dziwne. Ludzie starsi zdecydowanie częściej wyjeżdżają np. do sanatoriów czy miejscowości o charakterze uzdrowiskowym celem poprawy swojego stanu zdrowia. Dla seniorów ponadto znacznie bardziej istotna jest sfera „sacrum”, stąd też zdecydowanie częściej niż pozostała część społeczeństwa odbywają oni podróże o charakterze religijnym.

Badani (szczególna ich młodsza część) podróżowali najczęściej w towarzystwie współmałżonka (48,2%). Około 17% respondentów wyjeżdżało z dziećmi i wnukami bądź przyjaciółmi. 13,1% badanych (najczęściej kobiety) podróżowało samotnie. Na towarzystwo partnera/partnerki decydowało się natomiast nieco ponad 4% badanych.

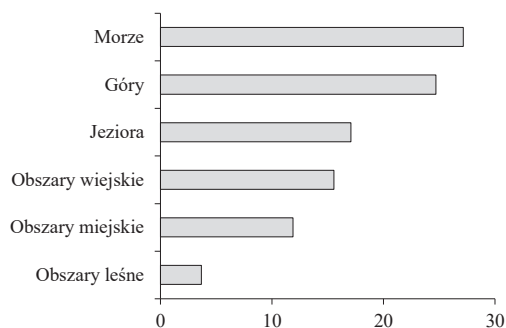
⁴ Żaden z badanych nie stwierdził definitywnie, że jest i pozostanie bierny pod względem podejmowania jakichkolwiek wyjazdów turystycznych. W związku z tym w dalszej części pracy zaprezentowano preferencje, oczekiwania i zachowania turystyczne całej badanej zbiorowości, czyli 328 osób.



Rysunek 3. Najważniejsze powody podejmowania wyjazdów turystycznych przez badanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Respondenci mieli zróżnicowane upodobania względem najchętniej odwiedzanych regionów. Najczęściej pod tym względem wskazywane były tereny nadmorskie oraz góry. Więcej informacji na ten temat zaprezentowano na rysunku 4.



Rysunek 4. Najchętniej odwiedzane przez badanych rodzaje regionów turystycznych (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Nieco dziwić może fakt, że obszary wiejskie czy leśne wskazywane były relatywnie rzadko. Tereny tego typu mają do zaoferowania ciszę, spokój, kontakt z przyrodą, co w przypadku osób starszych mogłoby wydawać się pożądane. Powodem może być niedostateczny poziom efektywności promocji turystyki wiejskiej, dzięki której nie został najwidoczniej przełamany jeszcze stereotyp, że wieś nie ma nic ciekawego do zaoferowania pod względem turystycznym. Opinia taka jest oczywiście bardzo mocno krzywdząca dla obszarów wiejskich. Wystarczy choćby jedna wizyta np. na Targach Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki AGROTRAVEL odbywających się w Kielcach od 2009 roku w każdy drugi weekend kwietnia, aby uświadomić sobie potencjał turystyczny drzemiący w obszarach wiejskich oraz atrakcyjność i różnorodność oferty skierowanej do turystów przybywających na wieś.

Ponad połowa badanych (52,1%) najczęściej odbywała podróże samochodem osobowym. Jest to niewątpliwie najbardziej komfortowy środek transportu podczas odbywania niezbyt dalekich wyjazdów. Jego zaletą jest duża elastyczność planowania podróży, odzwierciedlona swobodą podczas planowania trasy i czasu przejazdu. Dość często (27,1%) wybierany był także autokar. Jest to najtańszy środek transportu w przeliczeniu na osobę, a osoby starsze przywiązują dużą wagę do kosztów podróży, co w pełni uzasadnia ten wybór. 12,2% respondentów podróżowało samolotem. Były to osoby wypoczywające zagranicą, w związku z czym znaczna odległość od destynacji turystycznej wykluczała wykorzystanie innego środka transportu. Ankietowani najrzadziej podróżowali pociągiem – zaledwie 8,5%. Biorąc pod uwagę ceny biletów (nawet po uwzględnieniu zniżek dla seniorów), konieczność transferu siebie i bagażu na dworzec i do obiektu noclegowego i z powrotem, a także problemy związane z wsiadaniem czy wysiadaniem z wąskich i wysoko umieszczonych drzwi wagonu, kolej nie wydaje się optymalnym środkiem transportu dla osób starszych. Być może sytuacja ta ulegnie zmianie dzięki wprowadzeniu do użytku szybkich i komfortowych składów Pendolino.

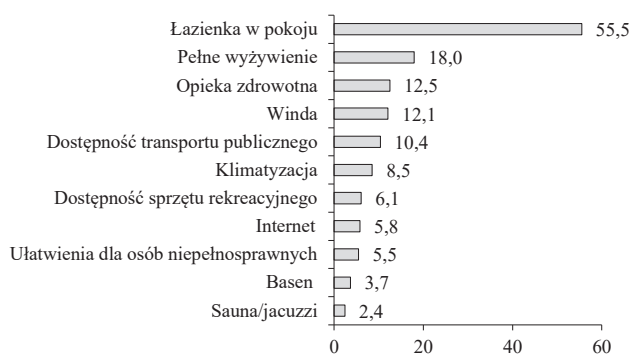
Podczas badań rozpoznano także preferencje seniorów względem obiektów noclegowych oraz rodzaju wyżywienia. Najchętniej na miejsce noclegu wybierane były pensjonaty oraz kwatery prywatne (po około 19% wskazań). 15,2% badanych wskazało tańsze hotele (1, 2 lub 3 gwiazdki). Około 12% respondentów preferowało hotele oferujące większy komfort, wybierało sanatoria lub korzystało z noclegu u rodziny lub znajomych. Rzadko wykorzystywane były natomiast gospodarstwa agroturystyczne i campingi (po niespełna 5% wskazań). Znaczna część badanych (39,9%) korzystała z wyżywienia oferowanego w obiektach noclegowych. 26,5% stołowało się w okolicznych restauracjach i barach. 22,6% respondentów posiłki przygotowywało samodzielnie, a 11,0% zabierało gotowy prowiant z domu. Tendencje do minimalizowania kosztów są więc widoczne także w kwestii zarówno zakwaterowania, jak i wyżywienia.

Celem nieco dokładniejszego rozpoznania oczekiwań dotyczących obiektów noclegowych wybieranych przez osoby starsze podjęto próbę wskazania najbardziej istotnych udogodnień w opinii tej grupy turystów. Większość badanych jednoznacznie uznała, że najważniejsza jest łazienka w pokoju. Więcej szczegółów na ten temat zaprezentowano na rysunku 5.

Osoby starsze borykają się często z problemem niestrawności czy potrzebą nietrzymania lub częstszego oddawania moczu. Łazienka do indywidualnej dyspozycji wydaje się więc w tym przypadku rzeczywiście najważniejszym elementem wpływającym na komfort pobytu.

Badani seniorzy z dużą dozą nieufności podchodzili do organizatorów i pośredników turystycznych, bowiem zaledwie 17,4% z nich podczas organizacji wyjazdu skorzystało z usług biur podróży. Najprawdopodobniej badany towarzyszyło przekonanie, że samodzielnie zorganizowany wyjazd będzie tańszy – 37,2% więc podjęło się tego zadania samodzielnie, a 33,5% skorzystało z pomocy rodziny. 8,2% respondentów uczestniczyło w wyjazdach organizowanych przez parafie. Najczęściej miały one charakter religijny. Rodzina i znajomi byli również wskazywani najczęściej (43,6%) jako źródło, z jakiego badani korzystali w celu pozyskania informacji o możliwości wyjazdu. Dość często korzystano również z internetu (30,5%). Pomoc biura podróży ponownie nie była

wykorzystywana zbyt często (11,6%). Prasa, radio i telewizja, promocyjne materiały drukowane czy targi i wystawy były wskazywane sporadycznie.

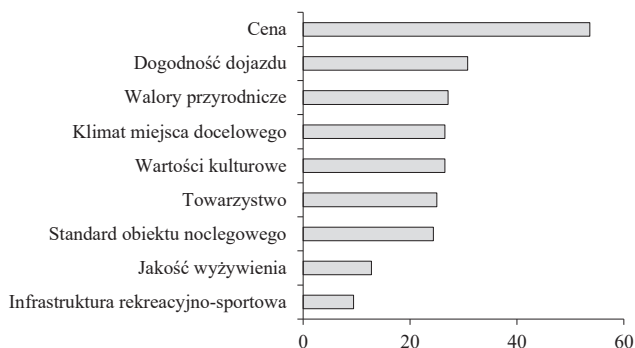


Badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Rysunek 5. Niezbędne udogodnienia w miejscu zakwaterowania w opinii badanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Analizując elementy istotne z punktu widzenia wyboru oferty (rys. 6) oraz powody braku podejmowania wyjazdów turystycznych, dojść można do wniosku, że osoby starsze w Polsce to osoby o niezadowolającej sytuacji materialnej. Niezwykle często przywoływany był bowiem problem natury finansowej. Biorąc pod uwagę wysokość świadczeń socjalnych dla seniorów w naszym kraju trudno polemizować z tym faktem.

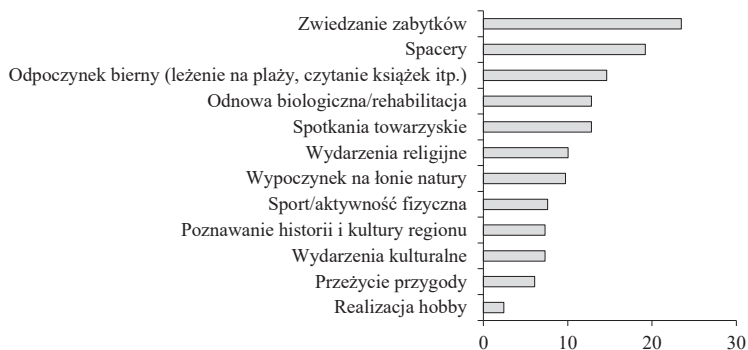


Rysunek 6. Istotne dla badanych elementy oferty turystycznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Poza ceną często wskazywana była dogodność dojazdu. Osoby starsze często borykają się z chorobami układu krążenia, czego efektem może być m.in. puchnięcie kończyn dolnych podczas

długotrwałego siedzenia. Znacznie bardziej niż dla osób młodych uciążliwe mogą być ponadto liczne przesiadki czy przenoszenie, często dość ciężkiego, bagażu. Co ciekawe, osoby starsze niewielką wagę przywiązywały do standardu obiektu i jakości wyżywienia, a także infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Mogło być to spowodowane odczuwaniem przez seniorów znacznie mniejszej potrzeby ruchu. Nie jest to jednak korzystne z pragmatycznego punktu widzenia. Jedną z najważniejszych funkcji turystyki względem osób starszych powinno być bowiem właśnie zapewnienie minimum aktywności fizycznej. Mając to na uwadze, rozpoznano dodatkowo, jakie aktywności i sposób spędzania czasu preferowane były przez respondentów. Wyniki zaprezentowano na rysunku 7.



Badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Rysunek 7. Formy aktywności i sposób spędzania czasu preferowany przez badanych podczas wyjazdów turystycznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Największym powodzeniem cieszyło się zwiedzanie zabytków. Niestety, bierne formy wypoczynku wskazywane były również często. Taki typ zachowań praktycznie w ogóle nie przyczynia się do realizacji jednego z najważniejszych celów turystyki wobec seniorów, jakim jest poprawa stanu zdrowia i zapewnienie minimum aktywności ruchowej. Ta z kolei wskazana została zaledwie przez 7,6% badanych. Na sytuację tę korzystny wpływ ma poniekąd znaczna popularność spacerów.

Podsumowanie

Według danych Ministerstwa Sportu i Turystyki (*Podsumowanie sezonu 2014...*, 2015) w 2013 roku około 56% Polaków⁵ uczestniczyło w wyjazdach turystycznych. Zaledwie około 12% tej grupy stanowiły osoby starsze (*Turystyka...*, 2015, s. 190). W niedalekiej przyszłości jednak

⁵ W wieku 15 i więcej lat.

udział osób starszych w naszym społeczeństwie ulegnie niemal podwojeniu w stosunku do stanu obecnego – według prognoz WHO w 2015 roku w Polsce liczba osób w wieku 65 i więcej lat przekroczy 13 mln. Osoby starsze, na skutek rozwoju medycyny i technologii, będą również cieszyć się lepszym zdrowiem, a ich sytuacja materialna powinna ulegać ciągłej poprawie. Dostrzegając dodatkowo fakt, iż są to osoby dysponujące znaczną ilością czasu wolnego, należy jednoznacznie stwierdzić, że seniorzy będą niezwykle istotnym segmentem rynku turystycznego. Efektywne wykorzystanie tego potencjału jest jednak możliwe dopiero po dokładnym zdiagnozowaniu i ukazaniu potrzeb, preferencji i oczekiwań tej grupy turystów.

Dzięki przeprowadzeniu omawianych badań możliwe jest sformułowanie kilku wniosków i uogólnień. Około 1/3 badanych nie podejmowała wyjazdów turystycznych, czego najczęstszym powodem były bariery finansowe lub zdrowotne. Aktywna turystycznie część respondentów preferowała podróże po własnym kraju. Wyjazdy te odbywały się zazwyczaj w trakcie sezonu letniego, a powodem ich podjęcia były cele turystyczno-wypoczynkowe. Seniorzy podróżowali najczęściej w towarzystwie swojego współmałżonka, a regionami, jakie najchętniej odwiedzali, były góry i region nadmorski. Najczęściej wykorzystywano w tym celu samochód osobowy. Dla badanych istotnym wyznacznikiem podczas wyboru oferty była jej cena. Przejawiało się to także podczas rodzaju najczęściej wybieranych obiektów noclegowych czy sposobu żywienia. Znaczna część badanych miała także przeświadczenie, że pominięcie biura podróży jako pośrednika w trakcie planowania wyjazdu przełoży się na obniżenie jego kosztów.

Prezentowane badania powinno się traktować jako przyczynek lub uznać za pilotażowe do szerszego i bardziej dokładnego rozpoznania omawianego zjawiska. Precyzyjne zdiagnozowanie preferencji i turystycznych wymagań czy zachowań osób starszych warunkuje bowiem poziom dopasowania zakresu oferty produktowej do ich oczekiwań, przekładając się tym samym na jej atrakcyjność.

Biorąc pod uwagę potencjalne możliwości rozwoju turystyki wśród tej grupy społecznej, niezbędne wydaje się podjęcie przez państwo ogólnych inicjatyw. Chodzi tu przede wszystkim o szeroko zakrojoną akcję „propagandową” dotyczącą uświadamiania pozytywnego wpływu aktywności ruchowej i turystycznej na fizyczne i psychiczne samopoczucie osoby starszej. Działania takie są w praktyce bardzo rzadko spotykane i nie dotyczą w zasadzie ludności wiejskiej. Nadmieniając natomiast bardzo często wskazywane przez badanych bariery o charakterze finansowym, niezwykle istotne wydaje się uczynienie turystyki dla tego segmentu bardziej dostępną. Jako jeden z niewielu można tu wyróżnić projekt Calypso, który realizowany był przez kilka lat za sprawą UE w Hiszpanii, w ramach programu „Europe Senior Tourism” i polegał na dofinansowaniu wyjazdów turystycznych m.in. dla seniorów z krajów europejskich i ich opiekunów (odbywanych poza sezonem), w wysokości od 100 do 150 EUR. Udział osób mających świadomość istnienia tego projektu wśród badanych wynosił... niespełna 6%.

Literatura

- Górna, J. (2015). Preferencje i aktywność turystyczna Polaków w wieku 50+. „Prace Naukowe Akademii im. J. Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna”, XIV (1).
- Janczak, K., Patelak, K. (2014). *Uczestnictwo Polaków w wyjazdach turystycznych w 2013 roku*. Łódź: Activ Group.
- Łaciak, J. (2013). *Aktywność turystyczna mieszkańców Polski w wyjazdach turystycznych w 2012 roku*. Warszawa: Instytut Turystyki.
- Podsumowanie sezonu 2014. 10 lat turystyki w Unii Europejskiej* (2015). MSiT.
- Preferencje osób starszych dotyczące wyjazdów turystycznych* (2011). KB Pretendent.
- Szymańczak, J. (2012). Starzenie się polskiego społeczeństwa – wybrane aspekty demograficzne. *Studia BAS*, 2 (30).
- Śniadek, J. (2007). Konsumpcja turystyczna polskich seniorów na tle globalnych tendencji w turystyce. *Gerontologia Polska*, 15 (1–2).
- Turystyka w 2014 r.* (2015). Warszawa: GUS.
- Walker, M. (2004). *Marketing to seniors*. Bloomington: 1st Book Library.
- World Population Prospects. The 2015 Revision. Key Findings and Advance Tables* (2015). New York: United Nations. www.who.int.
- Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014–2020* (2014). Warszawa: MPiPS.

CHARACTERISTICS OF TOURIST ACTIVITY OF SENIORS IN POLAND

KEYWORDS | tourism, seniors, elderly, expectations and preferences

ABSTRACT | The elderly will be an increasingly important segment of the tourist market. In order to effectively use this potential and to create an attractive offer for seniors it is necessary to earlier diagnosis of their expectations, preferences, and behaviors of tourist. In this article author presented the level of participation of older people in tourism, reasons and barriers to taking trips, their form and frequency, sources of information and rationale for selection specific offer, the organization of trips, the preferred company, means of transport, period, direction, type of board and lodging and the type of activity and way to spend time during the trip. The study was conducted among 328 people aged 60 and older.